

Маріупольський
університет

ВИКЛАДАННЯ ЖУРНАЛІСТИКИ, РЕКЛАМИ ТА ПІАР В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Київ - 2024

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**ВИКЛАДАННЯ ЖУРНАЛІСТИКИ,
РЕКЛАМИ ТА ПАР В КОНТЕКСТІ
КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ**

Колективна монографія

Київ, 2024

УДК: 378.093.5:070+378.016:070 (477)

Ж92

Колектив авторів

Безчотнікова Світлана, Бутиріна Марія, Герасимович Вадим,
Єфремова Оксана, Іванова Тетяна, Лісневська Аліна,
Мадей Анна, Ніко Дрок, Супрун Володимир, Супрун Людмила

За загальною редакцією

С. Безчотнікової

**Затверджено і рекомендовано до друку вченою радою МДУ
(Протокол № 9, від 28.02.2024)**

Рецензент: доктор наук із соціальних комунікацій, професор Володимир Садівничий

Рецензент: доктор наук із соціальних комунікацій, професор Ольга Мітчук

Рецензент: доктор наук із соціальних комунікацій, доцент Алла Башук

**ВИКЛАДАННЯ ЖУРНАЛІСТИКИ, РЕКЛАМИ ТА ПІАР
В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ**

Викладання журналістики, реклами та піар в контексті компетентнісного підходу /
колектив авторів: Безчотнікова Світлана, Бутиріна Марія, Герасимович Вадим, Єфремова
Оксана, Іванова Тетяна, Лісневська Аліна, Мадей Анна, Ніко Дрок, Супрун Володимир,
Супрун Людмила; за заг. ред. С. Безчотнікової. Київ: Маріупольський державний
університет, 2024. 198 с

У монографії розглядаються нові підходи до викладання журналістики, реклами та піар в контексті компетентнісного підходу, включаючи різноманітні інноваційні методи навчання, що охоплюють роботу з сучасними цифровими технологіями, інтегрованими комунікаціями та штучним інтелектом. Особлива увага приділяється журналістиці в умовах війни, що є особливо актуальним для нашої держави. Розробки інтегрують останні напрацювання з теорії соціальних комунікацій, журналістикознавства, реклами та PR, а також актуальний практичний досвід у відповідних сегментах медіадіяльності. Видання стане в нагоді викладачам, студентам, усім, хто цікавиться проблематикою медіаосвіти, новітніх медіа та комунікаційних технологій.

ISBN

© Маріупольський державний університет, 2024

© Колектив авторів, 2024

КРИТЕРІЇ ТА ДІАГНОСТИКА ЯКОСТІ ВИМІРЮВАНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЖУРНАЛІСТА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

The modern society faces a complex task of improving the education system for journalism professionals. In recent years, the prestige of the journalism profession has significantly increased due to the development of mass media. The monograph section emphasizes the need for a new format of professionals ready to meet the challenges of the modern media world. This requires a wide range of skills: from creative writing and deep analytical abilities to proficiency in digital tools and the ability to work effectively in online environments.

The author of the monograph emphasizes that the issue of improving the quality of professional training for modern journalists can be addressed by scientifically substantiating the key criteria influencing the quality of their education. This includes selecting and developing reliable, valid methods and tools for pedagogical diagnostics and by implementing modern technologies for assessing students' achievements.

The analysis of scientific sources, normative educational documents, and personal pedagogical experience has allowed uncovering the key criteria defining the quality of professional training for modern journalists. Without these criteria, the practical implementation of comprehensive quality diagnostics becomes complicated or impossible.

The paper presents various approaches to diagnosing the quality of journalists' training. The author particularly focuses on the use of artificial intelligence to enhance the objectivity, efficiency, and innovativeness of diagnostic procedures, aiming to create more accurate and progressive diagnostic methods.

Keywords: journalism education, mass media development, professional skills, pedagogical diagnostics, criteria for quality education, scientific substantiation, valid assessment methods, comprehensive quality diagnostics, artificial intelligence in diagnostics.

Журналістика, як ніколи раніше, відіграє важливу роль у суспільстві, забезпечуючи доступ до об'єктивної та актуальної інформації. У сучасних умовах, коли медіальний ландшафт змінюється зі швидкістю світла, якісна професійна підготовка журналістів має високий ступінь важливості. Тому, основним завданням вишу є задоволення потреб країни у фахівцях вищої

кваліфікації та забезпечення якості вищої освіти відповідно до міжнародних вимог.

Сьогоднішні стандарти для журналістів потребують модифікацій у освітньо-виховному процесі. Ось кілька ключових причин:

- зростанням вимог до кваліфікації і якості підготовки фахівців;
- посиленням конкуренції на ринку праці;
- зміна способу споживання інформації вимагає від журналістів нових навичок для ефективності на різних медіа-платформах.
- нові можливості для створення різноманітного контенту змушують журналістів працювати з різними медіа-форматами.
- розповсюдження фейкової інформації вимагає від журналістів навичок критичного мислення та перевірки достовірності джерел.
- цифрові технології дають доступ до нових інструментів для обробки інформації.

Діагностика якості підготовки є ключовим для визначення того, наскільки добре журналісти використовують ці можливості.

Як ми бачимо, нові реалії висувають нові вимоги до управління якістю освітнього процесу. Тому питання визначення об'єктивних критеріїв та вимірювання якості професійної підготовки сучасного журналіста стає надзвичайно актуальним.

«Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки», яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 року N 396-р (2, 3) одним із завдань визначає забезпечення доступу до високоякісної вищої освіти та мобільності випускників вищих навчальних закладів на ринку праці, шляхом інтеграції вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації, наукових установ та підприємств, упровадження гнучких освітніх програм та інформаційних технологій навчання відповідно до вимог Болонської декларації.

У матеріалах до підсумкової колегії Міністерства освіти і науки України, яка відбулася 21 березня 2008 року, чітко визначено, що якість вищої освіти складається з якості освіти (знань, способів вирішення завдань); якості методів

навчання й виховання (організації та мотивації пізнавальної діяльності, контролю за здійсненням освітньої діяльності), якості освіченості особистості (засвоєння знань, умінь і навичок, засвоєння моральних норм) [7].

Сучасне суспільство стикається зі складним завданням покращення системи навчання фахівців з журналістики. Останніми роками престиж професії журналіста значно зріс через розвиток засобів масової інформації. Проте виникла потреба у **новому типі професіоналів**: багатосторонньо розвинених, креативно мислячих, здатних орієнтуватися у складних ситуаціях, які неухильно вдосконалюються і розвивають свій творчий потенціал. Постійно змінювані тенденції у підборі кадрів та підвищені вимоги до майбутніх працівників у сфері журналістики ускладнюють це завдання.

На жаль, досі не вдалося повністю вирішити проблему знаходження ефективних механізмів управління та вимірювання якості, що призводить до суб'єктивізму в освітньому процесі. В цьому контексті виникає питання про те, які показники характеризують якість підготовки майбутніх журналістів, а також яким чином їх можна оцінювати у освітньо-виховному процесі.

У результаті осмислення та аналізу наукових джерел, нормативних освітянських документів, аналізу власного педагогічного досвіду, дозволило нам виділити фактори, що викликають труднощі у сфері журналістської освіти та в діагностуванні якості професійної підготовки журналіста в сучасних умовах:

1. Недостатня актуалізація навчальних програм відповідно до сучасних тенденцій у медіа-індустрії.
2. Недостатнє використання інноваційних технологій та методів навчання, що обмежують практичний досвід студентів.
3. Відсутність об'єктивних критеріїв та механізмів управління та вимірювання якості.
4. Недостатня взаємодія з професіоналами галузі та відсутність практичного навчання на реальних проектах.
5. Недостатня оцінка та зворотний зв'язок з боку роботодавців щодо актуальних навичок та компетенцій випускників.

6. Немає системи в організації підвищення кваліфікації журналістів.
7. Система професійної журналістської освіти відстає від вимог ринку ЗМІ.
8. Має місце розрив між освітніми установами та засобами масової інформації.

Над тим, якими якостями повинні володіти журналісти, в Німеччині замислювалися ще в XVIII ст. Наприклад, видавець «*Politisches Journal 33 nal*» Г. Б. фон Ширах у листі від 1793 р. висунув такі вимоги: хороша загальна освіта, знання мов, порядність, гарний лист [14., S. 52]. Проте наприкінці 60-х і на початку 70-х років минулого століття, коли медіаринок був уже насичений журналістами практиками, постало питання про якість їхньої професійної підготовки.

Проблемам модернізації вищої професійної освіти та підвищенню якості професійної підготовки приділяли увагу у своїх дослідженнях такі науковці, як: Дональд Киркпатрик (Kirkpatrick, D. L.) [15], Роберт Гагнэ (Gagne, R. M.) [13], Ричард Мейер (Mayer, R. E.) [16], Линда Дарлинг-Хеммонд (Darling-Hammond, L.) [12].

Основні критерії та показники якості освіти досить повно обґрунтовані українським науковцем В. Вікторовим, який виділяє такі її складники, як якість навчально-методичної бази, якість професорсько-викладацького складу та якість об'єкта навчання – рівень підготовки фахівців [3, С. 54 – 59].

Дослідники С. Андрійчук [1], Б. Данилишин, С. Дорогунов, В. Куценко конкретизують якість результатів навчання через модель кандидата на вступ до вишу, модель студента, модель випускника та модель фахівця. В основі цих моделей, уважають науковці, повинні бути освітні стандарти (державний рівень вимог до фахівця), кваліфікаційні вимоги (галузевий рівень), програма підготовки фахівців.

Зокрема, Єврокомісія виділяє вісім таких ключових компетенцій, якими повинен володіти кожен європеєць: компетенція у галузі рідної мови; компетенція у сфері іноземних мов; математична та фундаментальна

природничо-технічна компетенції; комп'ютерна компетенція; навчальна компетенція; міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенції, а також громадянська компетенція; компетенція підприємництва; культурна компетенція. Аналізуючи їх, експерти МОН зазначають: «Ці компетенції підтримуються певними здібностями, до яких зараховуються у всіх життєвих областях такі необхідні аспекти, як критичне мислення, креативність, "європейський вимір" і активна життєва позиція. Ці компетенції підтримуються певними здібностями» [8].

Отже з аналізу експертів МОН, ми вважаємо, що у сучасних умовах для студентів журналістики особливо важливим є усвідомлення соціальної значущості своєї професії, розуміння своєї ролі у соціальних відносинах, а також вміння критично оцінювати власний життєвий та професійний досвід, свідомо обирати шляхи та методи для покращення особистих і професійних якостей.

Деякі автори [6] зауважують, що в контексті компетентнісного підходу основний акцент здебільшого робиться на результати навчання, який не обмежується просто засвоєнням інформації. Він визначається здатністю людини діяти в різноманітних проблемних ситуаціях та застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері.

Тому, компетентності випускника відображають здатність адаптуватися до технологічних, економічних, політичних та соціокультурних змін, розв'язувати складні завдання та використовувати свій досвід для ефективної діяльності у конкретній сфері. Компетентність випускника - це не лише знання, але й навички застосовувати ефективно ці знання в практичній діяльності.

Заслугує на увагу розроблена в Нідерландах система оцінок якості вищої освіти, що охоплює шість показників діяльності вишу [8]: індивідуальний рівень знань випускників; рівень знань потоку випускників в цілому; потенціал студентів, прийнятих на перший курс; професорсько-викладацький склад; організація навчального процесу; удосконалення освіти і навчального процесу.

Аналізуючи дані соціального опитування, у якому учасникам ставилося завдання визначити ряд факторів, що визначають якість підготовки журналістів

у виші, можна відзначити, що більшість фахівців-журналістів визнали наступні аспекти як ключові:

1. Підвищення якості науково-методичного забезпечення навчального процесу.
2. Підвищення кваліфікації персоналу кафедри.
3. Оновлення змісту навчальних дисциплін, що викладаються.
4. Застосування сучасних освітніх технологій.
5. Використання ділових ігор, тренінгових занять.
6. Освоєння комп'ютерної техніки.
7. Використання вітчизняних та зарубіжних баз даних.
8. Оновлення навчальних програм.
9. Науково-дослідна, науково-методична та творча діяльність.
10. Діагностика якості підготовки студентів у різних формах: тестування, усне й письмове опитування, співбесіда, заліки, інтерактивні заліки.
11. Активізація науково-дослідної діяльності студентів.
12. Практика у телерадіокомпаніях, прес-службах, газетах.
13. Майстер-класи з актуальних тем із залученням провідних журналістів та громадських діячів.

Група дослідників [10], включаючи практикуючих журналістів визначила критерії якості підготовки сучасного журналіста за трьома основними блоками. Цей підхід базується на практичному досвіді та глибокому розумінні вимог, що ставляться перед сучасними журналістами. Зазначені напрямки включають:

1. **Професійні навички:** дотримання різноманітних навичок, необхідних для сучасної практики журналістики, включаючи медіа-платформи, розслідування, інтерв'ю та публікації різноманітних форматів.

2. **Адаптивність та інновації:** включаючи здатність швидко адаптуватися до нових технологій та вимог ринку, гнучкість у роботі з різноманітними темами та форматами, а також уміння створювати контент, що відповідає запитам сучасної аудиторії.

3. *Етичні та професійні стандарти*: дотримання етичних принципів, таких як незалежність, об'єктивність, та етичної взаємодії з інформацією та джерелами, дотримання професійної етики щодо суспільства та читачів.

Як відомо, що ключові компетентності є необхідними для успіху в будь-якій сфері професійної діяльності. Ці навички проявляються через здатність ефективно вирішувати професійні завдання, опираючись на доступну інформацію та вміло використовуючи комунікаційні засоби.

В процесі мозкового штурму здобувачі журналістики МДУ разом з професоркою Тетяною Івановою активно співпрацювали над створенням професіограми журналіста та генерували ідеї щодо необхідних навичок та компетентностей для цієї професії. Вони обмінювалися ідеями та спільно формували концепцію професіограми, що допомогло їм краще розуміти вимоги та очікування щодо професійної підготовки у журналістиці.

Внаслідок чого, були визначені наступні ключові компетентності для журналіста, як вміння *швидко знаходити та аналізувати інформацію; здатність працювати в умовах строгого дедлайну; дотримуватися етичних та професійних стандартів; здатність подавати об'єктивну та достовірну інформацію; проводити ретельний аналіз фактів та джерел; здатність думати творчо та бути ініціатором нових проєктів; володіння навичками інтерв'ю та публічного виступу; бути мотивованим до саморозвитку; володіти навичками цифрової журналістики й тощо.*

На рис. 1 подано ключові компетенції сучасного журналіста, які мають бути розвинені у процесі їх навчання.

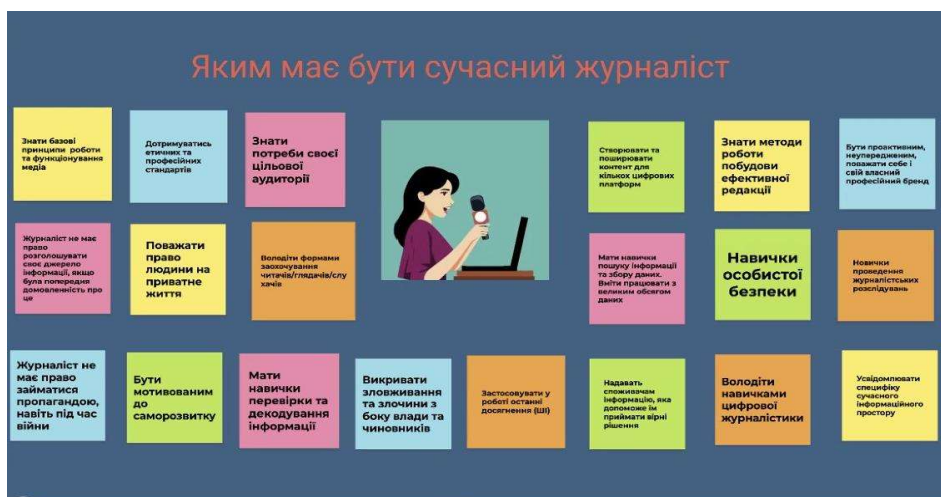

Рисунок 1 - Приклад роботи студентів у процесі мозгового штурму

Отже, проблема підвищення якості професійної підготовки сучасних журналістів може бути вирішена шляхом *наукового обґрунтування основних критеріїв*, які впливають на якість підготовки здобувачів; у виборі і розробці надійних, валідних методів і засобів педагогічної діагностики; впровадженні сучасних технологій оцінювання досягнень студентів; побудові моделей підвищення якості підготовки сучасних фахівців, а також в профорієнтаційної направленості.

У розділі монографії основну увагу приділено розкриттю *ключових, адекватних і науково-обґрунтованих критеріїв*, які визначають якість професійної підготовки сучасного журналіста, без яких практична реалізація комплексного діагностування якості ускладнена або неможлива.

Поняття "критерій" в широкому розумінні означає міркування, які використовуються для оцінки чи порівняння різних об'єктів чи явищ [2, С. 106].

Це може бути будь-яка змінна або характеристика, за якою відбувається оцінка якості, ефективності або відповідності чого-небудь заданим критеріям чи стандартам. Критерії визначають межі та параметри для прийняття обґрунтованих рішень або оцінки певних явищ, і вони можуть варіювати залежно від контексту та сфери застосування. У науковому дослідженні або аналізі, критерії можуть слугувати важливим інструментом для об'єктивної оцінки чи порівняння різних параметрів чи характеристик досліджуваного явища.

Система критеріїв, яку ми пропонуємо, є нашою власною розробкою та служить вихідною та формуючою системною точкою для створення наукового підходу до управління якістю. Ось декілька ключових критеріїв, які допомагають сформуванню сучасного професійного журналіста.

Говорячи про «журналістську освіту», ми вважаємо однією з важливих її складових розвиток «*професійної майстерності*». Як писав німецький аналітик ЗМІ Георг Халлака: «Журналісти... говорять про свою професію як про “професію для талановитих”, хоча досвід свідчить про інше: більшість журналістів є лише службовцями, і журналіст-початківець без спеціальних знань навряд чи зможе успішно працювати» [12].

В рамках даного дослідження професійна майстерність для журналістів розглядається як сукупність навичок, знань та властивостей, які дозволяють журналістам виконувати свою професійну діяльність на високому рівні. Професійна майстерність журналіста включає в себе ряд аспектів.

1. Здатність висловлювати думки і інформацію чітко, лаконічно та зрозуміло для аудиторії.
2. Здатність збирати, аналізувати та перевіряти інформацію для створення достовірних та об'єктивних матеріалів.
3. Здатність самостійно або спільно з редакцією виправляти помилки та поліпшувати якість текстів.
4. Розуміння та дотримання етичних принципів у журналістиці, таких як точність, об'єктивність, конфіденційність і справедливість.
5. Здатність привносити новаторські підходи у створення матеріалів та виходити за рамки стандартних шаблонів.
6. Здатність ефективно працювати та приймати рішення в умовах обмеженого часу та під тиском дедлайнів.
7. Здатність працювати в різних медіаформатах, таких як текст, фотографії, відео, а також використовувати різноманітні інструменти для розповсюдження інформації.

8. Здатність аналізувати складні ситуації, розуміти їх і висувати аргументовані висновки.

Залежно від специфіки ЗМІ необхідні навички та вміння журналістів можуть змінюватись. На телебаченні та радіо робота в прямому ефірі вимагає від журналістів чіткої дикції й швидкої реакції. Інтерв'юери та ведучі ток-шоу мають вміння формулювати цікаві питання, уважно слухати співрозмовника, а за необхідності маніпулювати їм, спрямовувати розмову у потрібне русло. Отже, професійна майстерність журналістів включає широкий спектр компетентностей, які визначають успішну та впливову роботу в даній сфері.

Освітні методи сьогодні базуються на різноманітних сучасних технологіях, які є ефективними і вже зарекомендували себе в теорії навчання. Ці підходи спрямовані на розвиток інтелектуальних якостей студентів, включаючи інструменти для критичного мислення. Ми переконані, що навички *«критичного мислення»* є ключовими для формування високоякісного журналіста, тому що – це ключ до аналізу інформації, визначення достовірності даних та здатність розглядати проблеми з різних ракурсів для більш об'єктивного подання інформації громадськості.

Дайана Халперн сучасний американський педагог і психолог визначає: "Критичне мислення - це використання когнітивних технік і стратегій, які збільшують ймовірність отримання бажаного кінцевого результату" [17].

Технологія розвитку критичного мислення вимагає взаємодії педагога та навчального, причому педагог повинен володіти педагогічними засобами, мати уявлення про правильності вибору форм та методів організації навчання.

Однією з першочергових умов успішності впровадження технології розвитку критичного мислення є підготовка викладацького складу вищого навчального закладу. А саме: використання інноваційних методів при роботі з журналістами, підвищення раз на два роки рівень кваліфікації, використання особистого та педагогічного досвіду, знайомство із сучасними досягненнями науки та техніки. Викладач насамперед зобов'язаний сам мати вміння критично мислити, лише потім навчити цьому своїх студентів. Передача знань та досвіду

походить від викладача до студента за схемою студент – викладач, викладач – студент, студент – студент через пізнавальну діяльність.

Основною метою формування критичного мислення є розширення розумових компетенцій для ефективного вирішення соціальних, наукових та практичних проблем. Базова модель технології критичного мислення задає як певну логіку побудови навчального заняття, але й послідовність і способи поєднання конкретних технологічних прийомів.

Майбутнім журналістам необхідно прищеплювати вміння критично мислити, щоб здобуті навички допомагали в критичних ситуаціях у професійній діяльності. Для успішного здійснення професійної діяльності молодий журналіст повинен мати певний набір компетенцій, що характеризують його як особистість та професіонала, і дозволяють йому орієнтуватися у своїй професії, бути конкурентоспроможним на ринку праці, бути готовим до самоосвіти. Для успішності технології розвитку критичного мислення важливо змушувати майбутнього журналіста критично мислити, і тим самим запускати процеси рефлексії та саморозвитку.

Журналісти, які володіють критичним мисленням, виявляються в епіцентрі якісного та об'єктивного журналістського виробництва. Критичний аналіз інформації стає їхньою ключовою здатністю, дозволяючи розрізняти факти від думок, розуміти приховані мотивації джерел та оцінювати достовірність поданої інформації. Ці навички не тільки допомагають журналістам залишатися об'єктивними у своїх оцінках та репортажах, але й надають можливість враховувати різноманітні точки зору в своїх матеріалах. Такий підхід до роботи важливий для створення більш повного та об'єктивного образу подій. Критичне мислення стає ефективним інструментом виявлення можливих спроб маніпулювання інформацією. Здатність аналізувати контекст та перевіряти факти дозволяє журналістам ефективно виявляти фейки, маніпуляції та пропаганду, забезпечуючи надійність та об'єктивність їхніх репортажів.

Крім того, критично мислячі журналісти вирізняються у вмінні краще структурувати свої матеріали, уміло орієнтуючись на важливість інформації та

логічну послідовність. Це надає їхнім репортажам більшу зрозумілість та переконливість, сприяючи кращому сприйняттю аудиторією.

Зрештою, критичне мислення стає джерелом інновацій у журналістській сфері. Такі журналісти готові експериментувати з новими методами та технологіями, випробовувати інноваційні ідеї та підходи до створення матеріалів. Це не лише забезпечує високий стандарт журналістської роботи, але й сприяє постійному розвитку та вдосконаленню професії.

Антуан де Сент Екзюпері називав людське спілкування найбільшою розкішшю на світі. Але в одному випадку це - «розкіш», в іншому - професійна необхідність. Адже є такі види людської праці, які просто неможливі поза спілкуванням. Саме таким видом трудової діяльності є журналістка діяльність.

Отже, стає очевидним, що проблема *«комунікаційних вмінь»* є актуальною для студентів спеціальності "Журналістика". Зростання впливу соціальних мереж, потреба у швидкому обміні інформацією та поглиблення зав'язків із глядачами роблять ці вміння критично важливими для успіху сучасного журналіста.

Комунікація є основним засобом передачі інформації, а журналісти мають здатність взаємодіяти з різноманітними аудиторіями. З великим обсягом інформації, що надходить до споживачів, важливо мати навички чіткого та привабливого висловлювання, здатність робити інформацію зрозумілою та доступною.

З розвитком глобальної мережі інтернет та соціальних мереж, журналісти відчують необхідність висвітлення інформації таким чином, щоб вона привертала увагу та викликала взаємодію з аудиторією. Спілкування з аудиторією часто стає більш інтерактивним, і журналісти повинні володіти не лише традиційними, але і цифровими комунікаційними навичками. Здатність розуміти реакції аудиторії в інтернеті, взаємодіяти через коментарі, створювати віртуальні спільноти - це ключові аспекти, що визначають успішність сучасного журналіста. Навички постановки запитань та проведення інтерв'ю є також ключовим елементом журналістської практики, оскільки вони визначають якість

отриманої інформації та впливають на сприйняття аудиторією медійного контенту.

Наступним, не менш важливим критерієм для професійної підготовки сучасного журналіста вважаємо *«мультимедійні компетенції»*. Сучасний журналіст повинен бути готовий використовувати різні медіа-формати для ефективної комунікації з аудиторією. Мультимедійні компетенції включають в себе здатність працювати з різними видами контенту, які залучають більше чутливість до візуального, аудіального та іншого сприйняття, а також дозволяють журналістам створювати більш змістовний, збалансований та цікавий контент, який краще відповідає потребам сучасної аудиторії. Володіння різними медіа-форматами розширює можливості журналіста і забезпечує більш глибоке розуміння і представлення інформації.

На кафедрі соціальних комунікацій Маріупольського державного університету для розвитку мультимедійних навичок у майбутніх журналістів в рамках вивчення дисциплін «Фотожурналістика», «Мультимедійні технології» та «Мистецтво монтажу» використовуються наступні педагогічні підходи:

1. Створення мультимедійних проєктів:

- студенти журналісти поєднують фотожурналістику та різноманітні мультимедійні інструменти для створення презентацій або відеороликів на основі фотографій.

- залучення студентів до обробки звукового та відеоматеріалу для розробки складних мультимедійних проєктів.

2. Аналіз та критика мультимедійних матеріалів:

- обговорення й аналіз мультимедійних матеріалів, створених під час навчання.

- сприяння взаємній критиці та обміну думками між студентами щодо ефективності мультимедіа в журналістиці.

3. Практичні вправи з монтажу відео та аудіо:

- У освітню програму включено набуття навичок монтажу для обробки відео- та аудіоматеріалів. Також передбачені практичні вправи зі створення монтажів для різноманітних мультимедійних проектів.

4. Комбіновані проекти:

- студенти виконують завданнями, що враховують різноманітні аспекти мультимедійних технологій для розробки складних мультимедійних проектів.

Застосування різноманітних педагогічних підходів, таких як практичні вправи, проектна робота та інтерактивні заняття, сприяє практичному засвоєнню мультимедійних навичок.

Вивчення дисциплін «Фотожурналістика», «Мультимедійні технології» та «Мистецтво монтажу», які доповнюють одна одну сприяє збагаченню знань та навичок студентів та їхньому більш глибокому розумінню мультимедійних можливостей. Систематична підходи до вимірювання та моніторингу результатів навчання дозволить виявити слабкі моменти та вдосконалити програми для кращого впровадження мультимедійних компетенцій.

Наступним, надзвичайно актуальним критерієм якості підготовки майбутнього журналіста вважаємо критерій **«командна робота»**. Для журналіста навички командної роботи стають важливою складовою успішної професійної діяльності в сучасному світі. Розглянемо, чому це важливо:

1. Розробка мультимедійних матеріалів часто вимагає співпраці з фахівцями з фотожурналістики, відеомонтажу, звуку та інших напрямків. Командна робота дозволяє створювати інноваційні та змістовні матеріали.

2. У процесі створення матеріалів журналісти можуть взаємодіяти з експертами з різних областей. Командна динаміка сприяє ефективній комунікації та обміну ідеями для створення комплексних інформаційних матеріалів.

3. Управління командою та співпраця з різними спеціалістами допомагають розвивати лідерські якості та комунікативні навички. Це важливо для ефективної комунікації з аудиторією та представлення матеріалів.

4. Багаторівнева командна робота дозволяє швидко адаптуватися до змін у медіапросторі, нових технологій та вимог читачів. Спільна робота в команді сприяє більш ефективній адаптації до змінливих умов.

Отже, навички *командної роботи* є ключовими компетенціями журналіста у сучасному медіапросторі, де співпраця та комунікація з різними експертами визначають якість та інноваційність інформаційних матеріалів.

Вчені дійшли висновку на основі багатоаспектного соціологічного дослідження, яке наголошує, що для журналістів особливо важливими є певні особисті якості. Аналіз наукової літератури засвідчує, що саме, розвиток критерію «*лідерські якості*» є ключовим напрямком вдосконалення професійної діяльності сучасного журналіста.

У сучасному інформаційному просторі, що відрізняється великою конкуренцією та швидкістю змін, лідерські якості стають необхідні для успіху в галузі журналістики. Вони дозволяють журналістам виходити за рамки звичайного висвітлення подій та бути активними учасниками формування інформаційного простору.

Важливим аспектом є розширення ролі журналіста, який, володіючи лідерським потенціалом, може не лише надавати об'єктивну інформацію, але й впливати на формування громадської думки та визначати ключові аспекти обговорюваних тем. Лідерські якості сприяють розвитку стратегічного планування і взаємодії у команді, що важливо для ефективного функціонування журналістських колективів.

Взаємодія з аудиторією отримує новий вимір, коли лідерські якості дозволяють журналістам будувати більш глибокі та взаємовигідні відносини з читачами чи глядачами. Віддзеркалюючи їхні інтереси та ставлячись до них як до партнерів у виробництві інформації, журналісти стають більш авторитетними та впливовими в очах аудиторії.

Гнучкість та інновації, які властиві лідерам, важливі для журналістів у світлі стрімких змін у медіапросторі. Лідер, який володіє цими якостями, може швидко адаптуватися до нових технологій, ефективно використовувати

інструменти для створення контенту та інноваційно підходити до вирішення завдань.

Етика та відповідальність, які лежать в основі лідерського підходу, грають ключову роль у формуванні довіри глядачів чи читачів. Лідер, дотримуючись високих моральних стандартів та етичних принципів, може викликати повагу та довіру споживачів, що стає основою для стабільної та успішної кар'єри. Ефективне керівництво командою, що впливає із лідерських якостей, є важливим аспектом організації журналістської роботи. Це включає в себе здатність до розподілу завдань, мотивацію та спрямування зусиль команди для досягнення спільних цілей.

Таким чином, розвиток лідерських якостей для журналістів не тільки підсилює їхні професійні навички, але і робить їх більш конкурентоспроможними та впливовими у своїй галузі. Це сприяє підвищенню якості підготовки журналіста, надаючи йому здатність використовувати свої лідерські вміння для вирішення викликів і завдань, що постають у журналістиці.

Події останніх років підкреслили важливість етики у журналістиці. Сучасний журналіст повинен дотримуватися професійних стандартів, перевіряти інформацію перед її публікацією, уникати прихованих рекламних матеріалів та бути відповідальним перед своєю аудиторією. Критерій *«етика та відповідальність»* є невід'ємною та важливою частиною професійної підготовки сучасного журналіста.

Сьогодні викладачі різних шкіл журналістики приходять до висновку, що поряд зі спеціальною професійною підготовкою та забезпеченням широких академічних знань у майбутніх журналістах має виховуватись глибоке розуміння довіри, яку їм надає суспільство. Випускники зобов'язані ясно уявляти, як формується суспільна довіра, що вона означає у роботі ЗМІ, і повною мірою усвідомлювати відповідальність за результати своєї професійної діяльності. Отже, журналісти повинні дотримуватися об'єктивності та точності в поданні інформації. Забезпечення точності фактів та уникнення впливу особистої думки допомагає зберегти довіру аудиторії. Перед публікацією інформації журналіст

повинен перевірити її достовірність та віднести її до надійних джерел. Поширення недостовірної інформації може завдати шкоди суспільству.

Важливо розуміти, що сьогодні завдання ЗМІ полягає не так у тому, щоб надати аудиторії більше інформації, як у тому, щоб захистити її від зайвої інформації. Журналіст зобов'язаний дотримуватися режиму конфіденційності інформації, щоб зберегти довіру громадськості та забезпечити захист особистих даних або конфіденційної інформації. Забезпечення рівних можливостей та поваги до всіх груп суспільства, уникнення стереотипів та дискримінаційної мови є важливою частиною журналістської етики.

Збільшення кількості фейків та маніпуляцій у медіапросторі робить важливим дотримання етичних засад для журналістів. Вони повинні виявляти відповідальність у виборі та перевірці інформації, щоб уникнути поширення недостовірних даних.

Дотримання журналістами етичних принципів є ключовим для збереження високого іміджу професії в цілому. Це додає журналістиці важливості як інструменту, що діє на користь суспільства та засобу вираження публічної думки. Журналісти мають давати рівний шанс усім сторонам події та публікувати матеріали, що відображають різні точки зору.

Отже, спроможність дотримуватися високих етичних стандартів та відчувати відповідальність за свої дії допомагає журналістам створювати надійний та діловий імідж, забезпечувати довіру аудиторії та сприяти розвитку об'єктивної та інформованої громадської думки.

Сьогодні до ключових компетентнісних характеристик журналіста можна віднести знання та вміння, що дозволяють застосовувати технологію та метод моделювання у своїй повсякденній діяльності. Розуміння специфіки журналістської професії, основних соціальних ролей журналіста, знання базових характеристик професії та структури особистості журналіста. У сучасних умовах стає актуальною проблема формування нових якісних характеристик особистості, що дозволяють адаптуватися до зростаючих вимог інформаційного

суспільства. Однією з таких показників особистості виступає критерій *«професійна мобільність»*.

Мобільність особистості - соціальний феномен, в основі якого лежать способи реагування на навколишню дійсність як основа формування стратегії життя особистості, включаючи цінності, життєві позиції, визначальні особливості її. Мобільність як здатність до швидкого реагування та розвитку в контексті формування якостей особистості відрізняється багатоаспектністю (Крістофер Савалес (Christopher Savalès), Ненсі Артініан (Nancy Arthur), Лінда Готфрідсон (Linda Gottfredson)).

Мобільність особистості журналіста є системно-комунікаційним комплексом, що включає такі характеристики, як активність, креативність, адаптивність, гнучкість, технологічність. Дані характеристики відображають зміни особистості в результаті адаптації до постійно змінного інформаційного середовища.

Серед підходів до дослідження проблеми професійної мобільності журналіста особливо вирізняється рефлексивний підхід. Розглядаючи рефлексію як форму теоретичної діяльності людини, спрямованої на осмислення своїх власних дій, важливо наголосити, що рефлексія базується на аналізі поведінки людини, і рефлексивний підхід також орієнтований на раціональні аспекти, такі як роздуми, самоспостереження та самопізнання.

Рефлексивний підхід передбачає поетапну оцінку себе та свого образу у загальному потоці громадських образів та явищ; презентацію образу та особистісних якостей в умовах діяльності, що носить професійний чи аматорський характер; активізацію особистісних якостей у процесі проектування діяльності та діагностики її ефективності; самоаналіз рівня креативності та якості діяльності.

Слід зазначити, що ці критерії можуть варіюватися в залежності від конкретної галузі та виду професійної діяльності. На основі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що врахування цих ключових критеріїв для ефективного розв'язання проблеми управління якістю навчально-виховного

процесу дозволить створити більш комплексні та ефективні підходи до професійної підготовки журналістів.

Слід відзначити, що професійний розвиток та динаміка якості сучасного журналіста неможливі без застосування сучасних методів та технологій діагностування якості професійної підготовки. Використання таких інноваційних засобів дозволяє більш точно та об'єктивно визначати рівень компетентностей майбутніх фахівців у галузі журналістики.

В роботі запропоновано методи та засоби діагностики якості підготовки сучасного журналіста, зосереджуючись на комплексному підході, що враховує якість письмових матеріалів, рівень обізнаності в актуальних суспільних питаннях, навички використання сучасних медійних технологій, а також здатність аналізу та критичного мислення.

Для визначення рівня якості підготовки майбутніх фахівців були запропоновані та розроблені різні методики діагностики, такі як тестові завдання, анкети, опитування, а також спостереження під час практичних та семінарських занять, аналіз результатів діяльності та інші методи.

В роботі розглянуто кілька методів, якими можна визначати якість підготовки сучасного журналіста:

1. Огляд портфолію. Ретельне вивчення портфолію журналіста дозволяє оцінити різноманітність та якість його робіт. Це може бути зразок текстового, візуального та мультимедійного контенту, який він створив на різних платформах.

2. Аналіз матеріалів. Оцінка вже опублікованих матеріалів дає змогу зрозуміти, наскільки журналіст вміє об'єктивно та точно подавати інформацію, які використовує джерела, як розробляє ідеї та аргументи.

3. Вміння робити дослідження. Здатність журналіста досліджувати та аналізувати інформацію з різних джерел допомагає з'ясувати, наскільки добре він володіє критичним мисленням та вмінням перевіряти факти.

4. Оцінка мультимедійних навичок. Дослідження, як журналіст працює з різними медіа-форматами (текст, фото, відео, аудіо, графіка), допомагає визначити його вміння пристосовуватися до різних типів контенту.

5. Спілкування та комунікація. Спостереження за способом, яким журналіст взаємодіє з джерелами, аудиторією та колегами, може розкрити його навички ефективної комунікації.

6. Аналіз етичних аспектів: Вивчення робіт журналіста дозволяє оцінити, наскільки добре він дотримується етичних стандартів та відповідальності.

7. Участь в навчальних програмах і тренінгах: Багато журналістів беруть участь у навчальних програмах, семінарах і тренінгах для підвищення своєї кваліфікації. Це може свідчити про їхню готовність до постійного навчання та розвитку.

Діагностика якості підготовки сучасного журналіста вимагає комплексного підходу та уваги до різних аспектів його професійної діяльності.

Проте, для підвищення якості рівня підготовки майбутніх журналістів необхідні відповідні інноваційні вимірювальні процедури та сучасні засоби діагностики. Для ефективного розв'язання проблеми управління якістю навчально-виховного процесу планується розробка та експериментальна перевірка багатофакторної математичної моделі якості підготовки майбутніх журналістів, за допомогою якої можна науково визначити критерії, що максимально впливають на якість, ранжувати критерії по «силі їх впливу» на якість, прогнозувати залежність зміни якості від зміни її критеріїв на 1%.

Інтерпретацію критеріїв планується розв'язати за допомогою авторського комп'ютерного середовища «Diagnostic Center», діагностичних тестів, які розроблені за його допомогою та чотирьохрівневою бальною шкали (низький, середній, достатній і високий рівні) для всіх розглянутих в дослідженні критеріїв, а також якості в цілому.

Підсумовуючи вищесказане, ми дійшли висновку, що впровадження діагностування якості професійної підготовки журналістів буде успішним у тому випадку, якщо:

- розроблені єдині стандарти освіти, що приймаються на міжнародному рівні;
- створена єдина системи критеріїв оцінки якості професійної підготовки журналістів;
- створена можливість вимірювати всі показники на кількісному рівні для уникнення суб'єктивності в оцінках та забезпечення об'єктивності діагностики якості підготовки;
- проводиться оцінювання критеріїв у динаміці для одержання об'єктивної картини рівня підготовки журналістів;
- удосконалено та адаптовано методи тестування та анкетування як об'єктивних методів діагностики;
- впроваджено у освітній процес авторське цифрове середовище «Diagnostic Center», що забезпечує науково-обґрунтовану інформацію щодо діагностування рівнів якості підготовки сучасного журналіста.

Хоча проведене дослідження виявило ключові аспекти діагностики якості підготовки журналістів, проте важливо врахувати, що розвиток штучного інтелекту може стати одним з перспективних напрямків подальших досліджень. Використання алгоритмів інтелектуальних систем може сприяти автоматизації та поліпшенню процесів оцінки та аналізу навчальних результатів журналістів.

Інтелектуальні системи, що базуються на штучному інтелекті, можуть революціонізувати діагностику якості підготовки журналістів. Деякі напрямки використання штучного інтелекту в цій сфері включають:

1. Використання алгоритмів машинного навчання для автоматичної оцінки навичок та знань журналістів на основі їхньої роботи або завдань.
2. Аналіз даних індивідуальних успіхів студентів дозволить створити персоналізовані підходи до навчання, підлаштовані під їхні потреби та здібності.
3. Аналіз даних може виявити студентів, які можуть мати проблеми у досягненні успіху у журналістичній сфері, щоб вчасно надати їм підтримку та допомогу.

4. Використання алгоритмів для аналізу та передбачення медійних тенденцій допоможе студентам пристосовувати свої навички до майбутніх потреб ринку.

5. Створення інтелектуальних систем, які допомагатимуть студентам у вивченні матеріалу, відповідаючи на питання та надаючи підказки.

Використання штучного інтелекту в цій сфері може покращити об'єктивність, ефективність та інноваційність діагностики якості підготовки журналістів, створюючи більш точні та прогресивні методи діагностики та підтримки професійного росту майбутніх журналістів.

Підсумовуючи вище сказане, ми дійшли висновку, що результати дослідження можуть послужити основою для розробки ефективних освітніх програм та стратегій, спрямованих на підвищення рівня професіоналізму у сфері журналістики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акредитація освітніх програм (за матеріалами проекту QUAERE): методичний посібник / В. А. Бугров, А. П. Гожик, Д. В. Щеглюк та ін.; за заг. ред. Л. В. Губерського. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. – 74 с

2. Болтівець, С. І., Слободяник, Н. В., Чепан, М.-Л. А., & Чепелева, Н. В. (2010). Українська психологічна термінологія: словник-довідник. К.: ДП “Інформаційно – аналітичне агентство”.

3. Вікторов, В. (2006). Основні критерії та показники якості освіти. Вища освіта України, 1, 54–59.

4. Закон України Про вищу освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

5. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти. [Електронний ресурс]. <http://consultant.parus.ua/?doc=0655CD926B>

6. Лісова, С.В., 2011. Компетентнісний підхід у вищій освіті: зарубіжний досвід. В: О.А. Дубасенюк, ред. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія. Житомир: Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка, с. 40.
7. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2017 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2017 №1648). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/proekty%20standartiv%20vishcha%20osvita/1648.pdf>
8. Міжнародні стандарти якості освіти. [Електронний ресурс]. <http://uadocs.exdat.com/docs/index-70147.html>
9. Національний звіт про узгодження освітніх програм та забезпечення якості зі стандартами Європейського союзу. (Національний звіт з перегляду освітніх програм в рамках проекту ALIGN програми ЄС TEMPUS). URL: <https://www.sumdu.edu.ua/int/images/Grants/ALIGN/zvit.pdf>.
10. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / Укладачі: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – 84 с.
11. Стан журналістської освіти на факультетах журналістики в Україні: спеціальний звіт (2016 р.) ГО “Детектор медіа”. URL: https://ms.detector.media/content/files/dm_osvita_a4_light.compressed.pdf
12. Darling-Hammond, L. (2010). The Flat World and Education: How America's Commitment to Equity Will Determine Our Future. Teachers College Press.
13. Gagne, R. M., & Briggs, L. J. (1979). Conditions of Learning. Holt, Rinehart and Winston.
14. Hupka, S., Rellin, M., Sebens, K., Witte, E., & Wodtke, W. (1986). Unter Druck: Journalist werden — aber wie? Reinbek; Hamburg, 52.

15. Kirkpatrick, D. L. (1994). *Evaluating Training Programs: The Four Levels*. Berrett-Koehler Publishers.
16. Mayer, R. E. (2001). *Multimedia Learning*. Cambridge University Press.
17. Rashodova, L. A. (2014). Developing critical thinking in students with the use of problem-solving technique. *Youth Science Forum: Humanities*, 12(18).